

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

КОВАЛЬЧУК ВІКТОРІЯ АНАТОЛІВНА

УДК 330.322:332.122 (043.3)

**ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ
ПРОЕКТІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ КЛАСТЕРНОГО МЕХАНІЗМУ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор
Внукова Наталія Миколаївна,
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця,
завідувач кафедри управління фінансовими послугами.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Майорова Тетяна Володимирівна,
Державний вищий навчальний заклад
«Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»,
завідувач кафедри банківських інвестицій;

кандидат економічних наук, доцент
Кропельницька Світлана Орестівна,
Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»,
доцент кафедри фінансів.

Захист відбудеться «29» квітня 2016 р. о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради, шифр Д 64.055.02, у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця за адресою: 61166, м. Харків, пров. Інженерний, 1а, ауд. 606.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця за адресою: 61166, м. Харків, пров. Інженерний, 1а.

Автореферат розісланий «28» березня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. С. Маркова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Однією з найпоширеніших організаційних форм реалізації пріоритетних стратегічних напрямів розвитку вітчизняної економіки є національні інвестиційні проекти (НІП), які спрямовані на комплексне вирішення найбільш актуальних завдань її системної модернізації. Суттєве переважає державного фінансування НІП призводить до надмірних видатків державного бюджету, а дефіцит бюджетних коштів на інвестиційні потреби гальмує темпи реалізації НІП. Проблема реалізації НІП полягає у дефіциті достатніх обсягів ресурсів для їх фінансового забезпечення. Це підтверджується тим, що практику національних проектів започатковано 2010 р., проте тільки за одним НІП «Нове життя» у 2013 р. завершилась стадія практичної реалізації, станом на 2015 рік шість проектів знаходяться на стадії розробки техніко-економічних обґрунтувань, а сім НІП не реалізуються взагалі. Фінансове забезпечення НІП потребує акумуляції значного обсягу фінансових ресурсів, які, як правило, не може вкласти один інвестор за відсутності достатніх фінансових можливостей. Тому виникає потреба у пошуку нових механізмів залучення коштів та шляхів ефективної взаємодії інвесторів. Застосування кластерного механізму фінансового забезпечення НІП дозволить забезпечити таку взаємодію для ефективної реалізації проектів.

Затвердження низки законодавчо-нормативних актів, серед яких Концепція Державної цільової програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011–2015 рр., Концепція Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014–2024 рр., Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 р., Стратегія залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями на 2013–2016 рр., Концепція Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року, а також внесення змін до Бюджетного кодексу України, актуалізувало розробку теоретико-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо фінансового забезпечення НІП.

Фундаментальні теоретичні, методологічні, методичні та прикладні аспекти дослідження фінансового забезпечення інвестиційних проектів представлені у працях багатьох видатних вітчизняних і зарубіжних вчених, таких як Аніксін Ю. П., Бланк І. О., Василик О. Д., Верба В. А., Гайдис Н. М., Грей К. Ф., Гриньова В. М., Губанова Л. І., Запорожець С. В., Ларсон Е. У., Майорова Т. В., Осьмірко І. В., Папп В., Туманова О. А., Турянська М. М., Федоренко В. Г., Фрунза С. А., Ястремська О. М. та ін. Вагомий внесок у дослідження фінансового забезпечення національних і регіональних інвестиційних проектів зробили Бережний Я. В., Жаліло Я. А., Павлюк А. П., Слепян Е. В. та ін. Основні положення кластерної теорії розглянуто в працях Внукової Н. М., Войнаренка М. П., Кропельницької С. О., Філіпчука І. М., Цихан Т. В., Маркова Л. С., Соколенка С. І., Andersson T., Braun E., Porter M., Soulie D., Tolonado J., Winden W. та ін.

Однак у наявних ґрунтовних наукових дослідженнях недостатньо уваги приділено питанням оцінки інвестиційних можливостей інвесторів, впровадження кластерної форми їх взаємодії у процесі реалізації інвестиційних проектів, а також

оцінки ефективності застосування кластерного механізму, що зумовило актуальність теми, мету і задачі дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до напрямів наукових досліджень Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. Зокрема, наукові результати дисертації є частиною таких науково-дослідних тем: «Управління формуванням кластерного механізму розвитку фінансових послуг» (номер державної реєстрації 0113U002383), в якій у межах розділу «Формування кластерного механізму реалізації інвестиційних проектів» обґрунтовано підходи до визначення реальних можливостей створення кластера у певних галузях регіону та побудовано модель оцінки ефективності інвестиційного проекту для кожного з потенційних інвесторів – учасників інвестиційного кластера; «Формування фінансової та інвестиційної стратегії суб'єктів господарювання на ринку фінансових послуг» (номер державної реєстрації 0114U006140), в якій у межах розділу «Формування інвестиційної стратегії суб'єкта господарювання» обґрунтовано теоретико-методичні аспекти виявлення інвестиційних можливостей потенційного інвестора та формування інвестиційного кластера для реалізації великого інвестиційного проекту; «Розвиток ринків фінансових послуг в умовах європейської інтеграції» (номер державної реєстрації 0114U006141), в якій у межах розділу «Фінансове забезпечення процесу реалізації національних інвестиційних проектів в умовах європейської інтеграції» обґрунтовано підхід до формування оптимальної моделі інвестиційного кластера для фінансового забезпечення реалізації національних інвестиційних проектів.

Мета і задачі дослідження. Метою роботи є обґрунтування теоретичних положень, розроблення методичного забезпечення та практичних рекомендацій щодо фінансового забезпечення НПП із застосуванням кластерного механізму.

Досягнення мети обумовило необхідність вирішення таких задач:

обґрунтувати теоретичні положення щодо фінансового забезпечення НПП із застосуванням кластерного механізму;

розвинути концептуальні положення фінансового забезпечення НПП із застосуванням кластерного механізму;

виявити передумови фінансового забезпечення НПП із застосування кластерного механізму;

визначити перспективні галузі економіки для формування галузевих кластерів;

удосконалити методичне забезпечення визначення інвестиційних можливостей потенційного інвестора (підприємства) НПП;

розробити послідовність формування інвестиційного кластера для фінансового забезпечення НПП;

розробити методичний підхід до оцінки ефективності застосування кластерного механізму для фінансового забезпечення НПП.

Об'єктом дослідження є процес фінансового забезпечення інвестиційних проектів.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади та інструментарій фінансового забезпечення НПП із застосуванням кластерного механізму відповідно до інвестиційних можливостей інвесторів.

Методи дослідження. *Методологічною основою дисертаційної роботи є діалектичний метод пізнання, системний та історичний підходи, фундаментальні положення загальної економічної теорії, концепції сталого розвитку, теорії економічної ефективності, теорії фінансів. Для досягнення мети дослідження та вирішення поставлених задач у роботі використано такі загальнонаукові й спеціальні методи: логічного узагальнення і критичного аналізу – для визначення сутності понять «інвестиційний проект» та «національний інвестиційний проект»; аналізу і синтезу, системно-структурний метод – для обґрунтування концепції фінансового забезпечення НПП із застосуванням кластерного механізму; контент-аналіз – для визначення сутності понять «кластер» та «кластерний механізм»; ретроспективний аналіз, порівняльний, структурний, коефіцієнтний і кластерний аналіз – для визначення передумов формування кластерного механізму фінансового забезпечення НПП; аналізу ієрархій – для визначення пріоритетних та імовірних сценаріїв формування інвестиційного кластера; економіко-математичного моделювання та експертних оцінок – для формування моделі оцінки ефективності застосування кластерного механізму для реалізації НПП; графічний – для унаочнення емпіричних даних і схематичного зображення основних теоретичних і практичних положень дисертаційної роботи.*

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти, офіційні статистичні дані, дані фінансової звітності суб'єктів господарювання.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку теоретичних і методичних положень щодо формування фінансового забезпечення НПП із застосуванням кластерного механізму, а саме:

вперше:

запропоновано концептуальні положення фінансового забезпечення НПП з урахуванням кластерного механізму, що дозволяють досягти балансу інтересів учасників фінансового забезпечення НПП та полягають: на мікрорівні – у перерозподілі структури інвестованих фінансових ресурсів за рахунок збільшення частки приватних інвестицій (суб'єктів господарювання) та зменшення частки державних інвестицій у структурі фінансового забезпечення НПП; на мезорівні – у формуванні інвестиційного кластера для фінансового забезпечення НПП; на макрорівні – у зменшенні частки фінансування НПП державою (як суб'єкта економічної системи) та збільшенні частки наданих нею гарантій кредиторам і компенсацій вартості залучення кредитних ресурсів для інвесторів;

удосконалено:

методичне забезпечення визначення інвестиційних можливостей потенційного інвестора (підприємства) НПП, яке, на відміну від існуючих, для виявлення додаткових резервів інвестиційних ресурсів враховує рентабельність власного капіталу й активів потенційного інвестора, що дозволяє завдяки використанню ефекту фінансового левериджу підвищити ефективність використання фінансових

ресурсів потенційного інвестора та використовується як критерій відбору потенційних учасників інвестиційного кластера;

послідовність формування інвестиційного кластера для фінансового забезпечення НПП, яка, на відміну від існуючих, передбачає створення інвестиційного кластера відповідно до потенціалу кластеризації у регіоні та інвестиційних можливостей потенційних учасників кластера, що дозволяє враховувати особливості територіальної організації виробництва й визначати тип інвестиційного кластера для фінансового забезпечення НПП;

методичний підхід до оцінки ефективності застосування кластерного механізму для фінансового забезпечення НПП, який, на відміну від існуючих, передбачає оцінку ефективності кластерного механізму за допомогою економічної моделі, що включає його фінансову, соціальну, інноваційну і бюджетну складові та дозволяє приймати обґрунтовані рішення щодо доцільності застосування кластерного механізму для фінансового забезпечення НПП;

дістали подальшого розвитку:

теоретичні положення щодо фінансового забезпечення НПП із застосуванням кластерного механізму, які передбачають уточнення понять: «національний інвестиційний проект», що, на відміну від існуючих, враховує ресурсний підхід до визначення його сутності; «кластерний механізм фінансового забезпечення інвестиційного проекту», відмінність якого від існуючих полягає у структуруванні його ключових елементів (цілей, функцій, методів, принципів та інструментів), що уможливорює застосування кластерного механізму для формування інвестиційного кластера фінансового забезпечення НПП.

Практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні підходів до фінансового забезпечення НПП, застосування яких сприятиме прискоренню реалізації проектів для забезпечення ефективного впровадження інновації у виробництво, а також прискоренню темпів економічного розвитку держави. Практичне використання результатів дослідження сприятиме підвищенню ефективності залучення фінансових ресурсів, активізації використання кластерного механізму фінансового забезпечення, а також обґрунтуванню доцільності участі інвесторів у реалізації НПП.

Практичні рекомендації щодо організації фінансового забезпечення реалізації великого інвестиційного проекту прийняті до впровадження в діяльність Харківського регіонального центру з інвестицій та розвитку Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами (акт впровадження від 15.09.2014); методичний підхід до формування інвестиційної стратегії суб'єкта господарювання – потенційного інвестора застосовано в діяльності ФОП Петрова Т. В. (акт впровадження від 30.09.2014); методичний підхід до обґрунтування доцільності залучення нерозподіленого прибутку підприємства до інвестиційної діяльності шляхом участі суб'єкта господарювання у фінансовому забезпеченні реалізації НПП впроваджено в діяльність ТОВ «Харківмаш-Трейд» (акт впровадження від 16.12.2014). Пропозиції щодо комплексної оцінки ефективності інвестиційного проекту для кожного з учасників інвестиційного кластера використано в навчальному процесі підготовки магістрів за спеціальністю

8.03050801 «Фінанси і кредит» Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця при викладанні навчальної дисципліни «Управління активами» (акт впровадження від 23.04.2013).

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, які виносяться на захист, одержані здобувачем самостійно і відображені в опублікованих працях за темою дисертації. Внесок здобувача в роботах, виконаних у співавторстві, наведено у списку опублікованих праць за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи оприлюднено на: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми управління соціально-економічним розвитком України» (Харків, 2012 р.); VI Международной научно-практической конференции «Кластерный подход к управлению и развитию регионов» (Севастополь, 2012 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Розвиток ринків фінансових послуг в умовах глобалізації» (Харків, 2012 р.); V Международной научно-практической конференции «Социально-экономические и политико-правовые преобразования в России: итоги и перспективы» (Орел, 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні правові та організаційні проблеми публічного управління та судочинства» (Кіровоград, 2013 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих учених та студентів «Розвиток України очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти» (Харків, 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-економічна інтеграція України у глобальну інноваційну економіку: досвід підприємств і регіонів» (Черкаси, 2014 р.); III Международной молодежной научно-практической конференции «Математическое моделирование в экономике и управлении рисками» (Саратов, 2014 р.); II Міжнародній науково-практичній конференції «Продовольчі ресурси: проблеми і перспективи» (Київ, 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання економічних наук» (Київ, 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції молодих учених та студентів «Розвиток європейського простору очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти» (Харків, 2015 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Європейський вибір – нові можливості для прогресу та зростання фінансової системи» (Київ, 2015 р.).

Публікації. Основні положення дисертації опубліковано у 20 наукових працях, у тому числі: 1 розділ у колективній монографії; 6 статей у наукових фахових виданнях України, з яких 3 – у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз; 12 публікацій у збірниках матеріалів конференцій; 1 стаття в іншому виданні. Загальний обсяг опублікованих праць за темою дисертації становить 6,08 ум.-друк. арк., з них особисто здобувачеві належить 5,18 ум.-друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації – 254 сторінок. Робота містить: 40 таблиць, з яких 1 займає 1 повну сторінку; 28 рисунків, з яких 7 займають 7 повних сторінок; список використаних джерел із 322 найменувань – на 34 сторінках; 12 додатків – на 44 сторінках. Обсяг основного тексту дисертації – 168 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету, сформульовано задачі, об'єкт і предмет дослідження, описано наукову новизну і практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі – «Теоретичні засади фінансового забезпечення національних інвестиційних проектів» – обґрунтовано теоретичні положення щодо фінансового забезпечення НПП із застосуванням кластерного механізму; уточнено визначення поняття «національний інвестиційний проект»; розвинуто концептуальні положення фінансового забезпечення НПП із застосуванням кластерного механізму; уточнено визначення поняття «кластерний механізм фінансового забезпечення інвестиційного проекту».

У дисертації за результатами аналізу наукових праць провідних вчених виділено основні підходи до визначення сутності поняття «інвестиційний проект», зокрема: системний, організаційний, формальний, функціональний, ресурсний і результативний. Більшість науковців пропонують застосовувати ресурсний підхід до визначення його сутності. Узагальнено класифікацію інвестиційних проектів за встановленими ознаками, якими є масштаб (розмір) проекту, термін реалізації, обмеженість ресурсів, місце й умови реалізації. Проаналізовано нормативно-правову основу реалізації НПП та їх фінансового забезпечення, у результаті чого узагальнено характерні ознаки НПП, якими є законодавче затвердження його пріоритетності та спрямованість на соціально-економічний розвиток держави. Встановлено, що за нормативно-правовим забезпеченням визначення сутності НПП основним підходом є результативний.

У результаті об'єднання ресурсного та результативного підходів запропоновано уточнене визначення поняття «національний інвестиційний проект», яким є великий інвестиційний проект, що потребує вкладення необхідного для його реалізації обсягу ресурсів, визначеного згідно з техніко-економічним обґрунтуванням, що становить комплекс заходів, ініційованих державою, спрямованих на технологічне оновлення і розвиток базових галузей реального сектору економіки.

Охарактеризовано існуючі джерела, форми, методи та інструменти фінансового забезпечення інвестиційних проектів, що дозволило виокремити ті з них, що можуть бути задіяні при застосуванні кластерного механізму до фінансового забезпечення НПП, а саме нерозподілений прибуток і позикові кошти, що вкладаються в купівлю акцій НПП на основі пайового методу фінансового забезпечення.

З урахуванням встановлених характеристик обґрунтовано концептуальні положення фінансового забезпечення НПП із застосуванням кластерного механізму (рис. 1), що дозволяє визначити фінансове забезпечення НПП на трьох рівнях фінансових відносин (макро-, мезо-, мікроекономічному) та зменшити видатки Державного бюджету на фінансове забезпечення НПП.

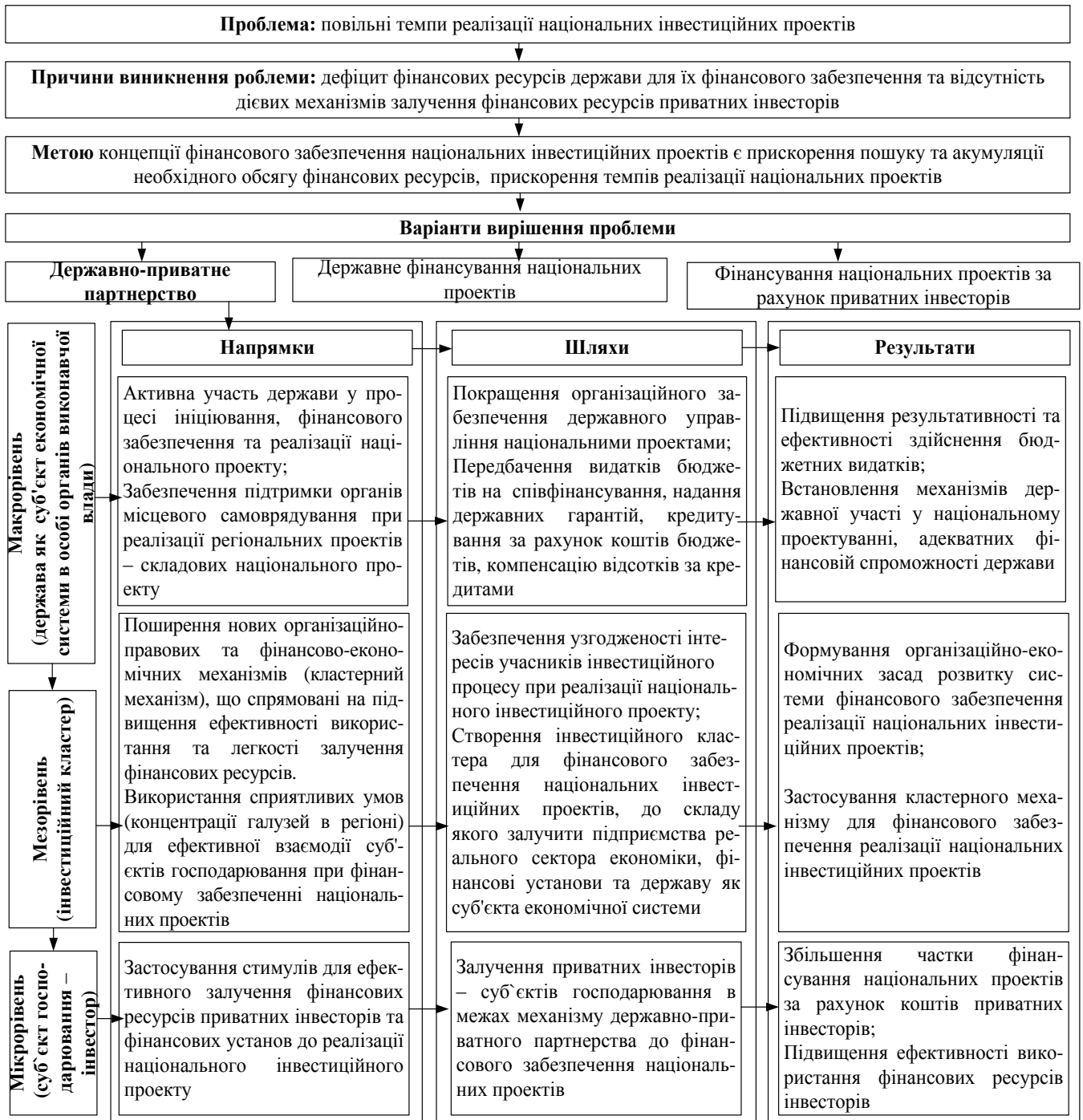

Рис. 1. Концептуальні положення фінансового забезпечення НІП із застосуванням кластерного механізму

Здійснено контент-аналіз трактування змісту поняття «кластер», за результатами якого встановлено, що більшість науковців визначають кластер як географічно сконцентровану групу компаній, які здійснюють господарську діяльність в одній галузі. Це дозволило виявити галузеві та регіональні передумови формування інвестиційного кластера, якими є висока концентрація виробництва галузі в регіоні, а також значна частка задіяної у галузі робочої сили.

За результатами досліджень концепцій механізму та базових кластерних теорій визначено поняття «кластерний механізм фінансового забезпечення інвестиційного проекту» як системи цілей, функцій, методів, принципів та

інструментів, що визначають порядок інвестиційної діяльності кластера для фінансового забезпечення НПП. Запропоновано застосовувати кластерний механізм для формування інвестиційного кластера щодо фінансового забезпечення НПП.

У другому розділі – «Аналіз передумов формування кластерного механізму фінансового забезпечення національних інвестиційних проектів» – виявлено передумови фінансового забезпечення НПП із застосуванням кластерного механізму; визначено перспективні галузі економіки для формування галузевого кластера.

Визначено передумови фінансового забезпечення НПП із застосуванням кластерного механізму, що полягають у такому: видатки Державного бюджету на фінансування НПП у 2010–2014 рр. здійснювались тільки за одним НПП – «Нове життя», що свідчить про дефіцит бюджетних коштів на фінансове забезпечення решти НПП; частка підприємств реального сектору економіки у структурі капітальних інвестицій за цей період зростала, що свідчить про наявні інвестиційні можливості приватних інвесторів; потенціал до формування галузевих кластерів у машинобудуванні та харчовій промисловості відрізнявся своєю суттєвістю у Північно-Східному економічному регіоні, що уможливило створення галузевого інвестиційного кластера для фінансового забезпечення НПП, пріоритетність якого щодо розвитку національної економіки за кластерною моделлю затверджена Загальнодержавною цільовою економічною програмою розвитку промисловості на період до 2020 р.

Виявлено, що державна фінансова підтримка реалізації НПП у період з 2010 по 2014 рр. була недостатньо послідовною. Через механізм здешевлення кредитів вона надавалась лише у 2011 р., на умовах співфінансування – у 2011 та 2014 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Структура видатків розвитку Державного бюджету України на діяльність Державного агентства з інвестицій та управління НПП

Статті бюджету	Питома вага видатків розвитку Державного бюджету за роками, %				
	2010	2011	2012	2013	2014
Керівництво та управління НПП	19,0	1,6	6,8	7,7	17,1
Розробка техніко-економічного обґрунтування НПП	81,0	8,7	0,0	0,0	0,0
Державна підтримка НПП через механізм здешевлення кредитів	0,0	21,8	0,0	0,0	0,0
Державна підтримка НПП на умовах співфінансування	0,0	54,1	0,0	0,0	69,2
Заходи щодо формування позитивного інвестиційного іміджу України	0,0	4,1	10,3	8,8	13,7
Заходи щодо створення мережі регіональних перинатальних центрів	0,0	9,7	82,9	83,5	0,0

Проте на реалізацію НПП «Нове життя» (створення мережі регіональних перинатальних центрів) державна фінансова підтримка надавалася впродовж 2011–2013 рр., але її обсяги у 2011 р. не були переважними.

Встановлено, що в умовах дефіциту бюджетних коштів для потреб інвестування участь держави у реалізації НПП має полягати в їх ініціюванні, наданні статусу проєктів із пріоритетними напрямками соціально-економічного та культурного розвитку, а також в об'єднанні інвестиційних ресурсів інвесторів для фінансового забезпечення НПП і створенні умов для взаємодії науки й підприємництва.

Визначено, що у Харківській області реалізується найбільша кількість НПП, а саме 10 НПП та 3 регіональні проєкти, 65 проєктів реалізується за участю Харківського регіонального центру з інвестицій та розвитку, проте відсутнє залучення інвестиційних ресурсів приватних інвесторів для фінансового забезпечення НПП, незважаючи на те, що Харківська область 2013 р. була лідером у рейтингу інвестиційної привабливості регіонів України. З огляду на це у дисертації досліджено механізм фінансового забезпечення НПП на прикладі саме Харківської області. Відсутність достатнього фінансування НПП за рахунок коштів державного бюджету обумовлює необхідність пошуку інших джерел їх фінансового забезпечення.

Кількісний аналіз тенденцій інвестиційних процесів в Україні за 2010–2014 рр. дозволив зробити висновок про їх суперечливість, тобто наявність як негативних, так і позитивних проявів. Негативні прояви полягають у скороченні обсягів капітальних інвестицій: у 2013 р. їх обсяги в Україні скоротились на 6% у порівнянні з 2012 р., а у 2014 р. – на 17,6% у порівнянні з 2013 р. Позитивна тенденція полягає у збільшенні обсягів власних коштів підприємств у структурі джерел інвестування: у 2012 р. їх частка склала 53,2%, у 2013 р. – 63,1%, у 2014 р. – 74,3%. Це свідчить про те, що підприємства реального сектору економіки мають значні інвестиційні можливості, які доцільно спрямувати на зростання обсягів фінансового забезпечення НПП.

Аналіз структури освоєних капітальних інвестицій довів, що основними споживачами інвестиційних ресурсів є переробна промисловість, будівництво та сільське господарство, що підтверджує пріоритетність реалізації національних інвестиційних проєктів саме у цих галузях.

Для оцінювання перспективних галузей та створення в них кластерів у дисертації використано коефіцієнти локалізації, душового виробництва та спеціалізації, які дозволили виявити галузі з найвищим потенціалом кластеризації, оскільки кластер є в першу чергу географічно сконцентрованою групою підприємств.

На основі одержаних значень цих показників (табл. 2) зроблено висновок, що найбільший потенціал кластеризації у Північно-Східному економічному регіоні має машинобудування. За отриманими результатами дослідження більшість НПП реалізуються саме у машинобудівному комплексі. Також значний потенціал для створення інвестиційного кластера має харчова промисловість, що уможливорює реалізацію НПП «Зерно України», «Відроджене скотарство» та «Зелені ринки».

Показники потенціалу кластеризації Північно-Східного регіону в 2014 р.

Область	Галузь промисловості	Коефіцієнт локалізації	Коефіцієнт душевого виробництва	Коефіцієнт спеціалізації
Харківська	Харчова	1,58	1,46	1,64
	Легка	1,57	1,40	1,58
	Машинобудування	1,83	1,69	1,90
	Виробництво коксу та продуктів нафтопереробки	1,19	1,10	1,24
Сумська	Добувна промисловість	2,25	1,57	2,28
	Харчова	1,03	1,05	1,04
	Легка	1,85	1,29	1,88
	Хімічна та нафтохімічна промисловість	1,40	1,09	0,95
	Машинобудування	2,31	1,61	2,34
Полтавська	Добувна промисловість	2,09	3,42	2,88
	Харчова	1,34	2,20	1,85
	Виробництво коксу та продуктів нафтопереробки	6,75	11,06	9,33
	Машинобудування	1,51	2,48	2,09

У третьому розділі – «Формування кластерного механізму фінансового забезпечення реалізації національних інвестиційних проектів» – удосконалено методичне забезпечення визначення інвестиційних можливостей потенційного інвестора (підприємства) НП; розроблено послідовність формування інвестиційного кластера для фінансового забезпечення НП; розроблено методичний підхід до оцінки ефективності застосування кластерного механізму для фінансового забезпечення НП.

У дисертації здійснено аналіз сценаріїв формування типових інвестиційних кластерів методом аналізу ієрархій. За результатами аналізу доведено, що найімовірніший сценарій формування інвестиційного кластера передбачає включення до його складу підприємств реального сектору економіки, оскільки більшість інвестицій в Україні в сучасних умовах господарювання здійснюється саме за рахунок власних коштів підприємств. Проте за найбільш пріоритетним сценарієм формування інвестиційного кластера є кластер «держава, підприємства, фінансові установи» (табл. 3), оскільки досвід реалізації НП підтвердив потребу в їх державній фінансовій підтримці, що закріплено на законодавчому рівні.

Імовірність реалізації альтернативних сценаріїв створення інвестиційного кластера для фінансового забезпечення національних інвестиційних проектів

Альтернативні сценарії створення інвестиційного кластера	Імовірність реалізації найбільш	
	пріоритетного сценарію, %	імовірного сценарію, %
Держава, підприємства, фінансові установи	48,8	22,8
Підприємства, фінансові установи	17,7	21,4
Підприємства реального сектору економіки	21,7	43,6
Фінансові установи	11,8	2,2

Запропоновано методичне забезпечення визначення інвестиційних можливостей потенційних інвесторів НПП, яке передбачає інвестування нерозподіленого прибутку підприємств із низькою рентабельністю власного капіталу та залучення довгострокових кредитів для інвестиційної діяльності підприємств із низькою рентабельністю активів.

Доведено, що прибутковість діяльності суб'єкта господарювання є обов'язковою умовою його участі у реалізації НПП.

Нерозподілений прибуток характеризує інвестиційні можливості підприємства, які можуть бути використані на інвестиційні потреби. Підприємству буде вигідно інвестувати в НПП з власних коштів за умови:

$$IRR_{\text{пр}} > ROE_{\text{інв}}, \quad (1)$$

де $IRR_{\text{пр}}$ – внутрішня ставка дохідності проекту;

$ROE_{\text{інв}}$ – рентабельність власного капіталу потенційного інвестора.

Доцільність інвестування у НПП із залученням позичкових коштів зумовлена нерівністю:

$$IRR_{\text{пр}} > ROA_{\text{інв}}, \quad (2)$$

де $ROA_{\text{інв}}$ – рентабельність активів інвестора.

Запропоноване методичне забезпечення до визначення інвестиційних можливостей потенційних інвесторів апробовано на прикладі НПП «Технополіс «П'ятихатки», що реалізується у Харківській області (табл. 4).

Таблиця 4

Інвестиційні можливості машинобудівних підприємств Харківської області – потенційних інвесторів проекту «Технополіс «П'ятихатки»

Підприємство	Інвестиційні можливості за роками, тис. грн.	
	2013	2014
ПАТ «Український науково-дослідний інститут вогнетривів ім. А. С. Бережного»	1619	1645
ПАТ «Коннектор»	64878	74013
ПАТ «Завод ім. Фрунзе»	199389	247385
ПАТ «Харківський ордена «Знак Пошани» машинобудівний завод «Червоний Жовтень»	18493	21815
ПАТ «Вовчанський агрегатний завод»	25288	48484
ПАТ «Харківський машинобудівний завод «Світло шахтаря»	566915	656046
ПрАТ «Виробничо-технічне підприємство «Укренергочормет»	7078	8404
Разом	883660	1057792

Визначено, що інвестиційних можливостей машинобудівних підприємств (з власних джерел) Харківської області достатньо для фінансового забезпечення 58,16% загального обсягу необхідних інвестицій для НПП «Технополіс «П'ятихатки».

У дисертації запропоновано послідовність формування інвестиційного

кластера для фінансового забезпечення НПІ відповідно до потенціалу кластеризації у регіоні, пріоритетної структури інвестиційного кластера та інвестиційних можливостей його потенційних учасників, що дозволяє врахувати особливості територіальної організації виробництва і збільшити частку інвестиційних ресурсів приватних інвесторів у структурі фінансового забезпечення НПІ (рис. 2).

Рис. 2. Послідовність формування інвестиційного кластера

Розроблено методичний підхід до оцінки ефективності застосування кластерного механізму для фінансового забезпечення НПІ (рис. 3), що включає фінансову ($E_{\text{фін}}$), соціальну ($E_{\text{соц}}$), інноваційну ($E_{\text{іннов}}$) та бюджетну ($E_{\text{бюдж}}$) складові (рис. 4). Експертним методом встановлено вагові коефіцієнти складових моделі в структурі оцінки ефективності кластерного механізму (коефіцієнт конкордації – 0,8128). Для формування шкали оцінки ефективності кластерного механізму застосовано закон Фібоначчі. Мінімальне значення шкали дорівнює 0, а максимальне 1. У результаті отримано три діапазони: низького $[0; 0,382)$, середнього $[0,382; 0,618)$ та високого $[0,618; 1]$ рівнів ефективності кластерного механізму.

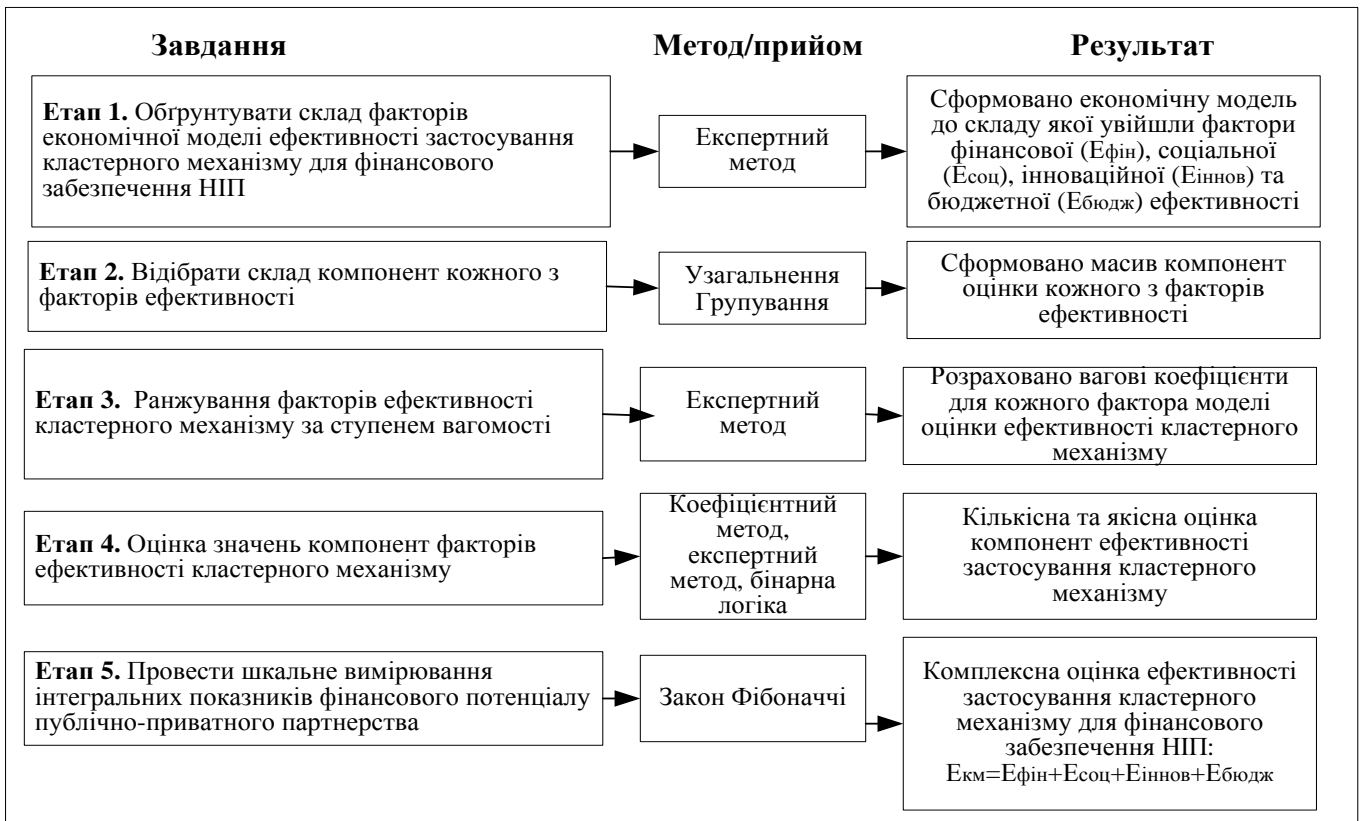

Рис. 3. Методичний підхід до оцінки ефективності застосування кластерного механізму для фінансового забезпечення НІП

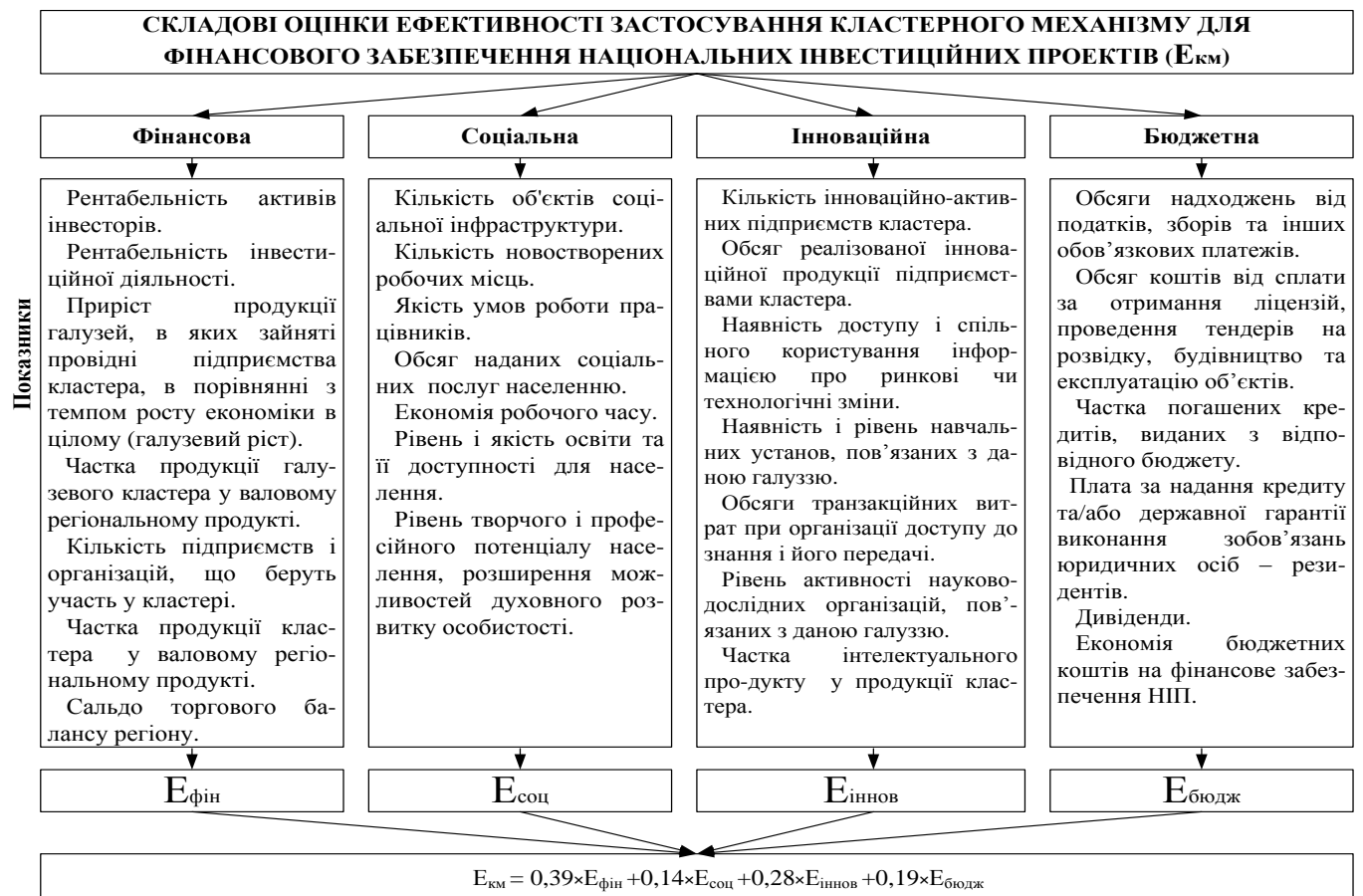

Рис. 4. Складові оцінки ефективності застосування кластерного механізму для фінансового забезпечення НІП

Оцінку ефективності застосування кластерного механізму для фінансового забезпечення НІП запропоновано визначати як суму її складових з урахуванням їх значущості, кожен з яких запропоновано розраховувати сумуванням відношення значень показників із застосуванням кластерного механізму та без його застосування.

Так, на прикладі НІП «Технополіс П'ятихатки» встановлено, що застосування кластерного механізму для фінансового забезпечення НІП є ефективним, оскільки показник ефективності становить 0,763.

Результатом реалізації методичного підходу до оцінки ефективності кластерного механізму є визначення ефективної для учасників інвестиційного кластера структури інвестованих ресурсів, а також визначення доцільності застосування кластерного механізму для фінансового забезпечення НІП.

ВИСНОВКИ

У дисертації вирішено важливе науково-практичне завдання розбудови теоретичного і методичного забезпечення щодо фінансового забезпечення реалізації НІП із застосуванням кластерного механізму, що дозволило сформулювати такі концептуально-теоретичні, методичні та науково-практичні висновки, які характеризують сутність вирішених задач відповідно до поставленої мети дослідження.

1. Обґрунтовано теоретичні положення фінансового забезпечення НІП із застосуванням кластерного механізму. Уточнено визначення поняття «національний інвестиційний проект», відмінністю якого є об'єднання ресурсного та результативного підходів до визначення його сутності. За результатами досліджень класичних концепцій механізму та базових кластерних теорій визначено поняття «кластерний механізм фінансового забезпечення інвестиційного проекту», що дозволило обґрунтувати його основні структурні елементи. Узагальнення і систематизація наукових поглядів на сутність цих понять дали змогу сформувати інструментарій фінансового забезпечення НІП.

2. Удосконалено концептуальні положення фінансового забезпечення НІП із застосуванням кластерного механізму, що полягають у: зміні форми участі держави у фінансовому забезпеченні НІП; залученні до фінансового забезпечення НІП коштів приватних інвесторів (підприємств); формуванні інвестиційного кластера, що є інструментом впровадження кластерного механізму. Визначено напрямки, шляхи та результати реалізації концептуальних положень на трьох рівнях фінансових відносин, що використано для розробки послідовності формування інвестиційного кластера для фінансового забезпечення НІП.

3. Визначено передумови застосування кластерного механізму до фінансового забезпечення НІП, що полягають у зростанні частки фінансових ресурсів приватних інвесторів у структурі капітальних інвестицій в умовах зниження бюджетних видатків на НІП та наявності передумов для формування галузевого інвестиційного

кластера у Північно-Східному економічному регіоні. Для цього проаналізовано основні тенденції структури видатків Державного бюджету України на реалізацію НПП, а також склад і структуру НПП у межах затверджених пріоритетів. Ретроспективний кількісний аналіз інвестиційних процесів в Україні довів наявність тенденції до збільшення частки приватних інвесторів у структурі капітальних інвестицій, що дозволило виявити джерела інвестиційних ресурсів, які можуть бути спрямовані на фінансове забезпечення НПП.

4. На основі аналізу спеціалізації Північно-Східного економічного регіону визначено перспективні галузі економіки для формування галузевого кластера. Встановлено, що найбільший потенціал кластеризації у регіоні має машинобудування. Доведено, що більшість НПП реалізуються саме у машинобудівному комплексі. Також високий потенціал для створення кластера має харчова промисловість, що уможливорює реалізацію НПП «Зерно України», «Відроджене скотарство» та «Зелені ринки». Результати аналізу галузевої спеціалізації використано при формуванні інвестиційного кластера для обґрунтування визначення інвестиційних можливостей потенційних інвесторів НПП серед підприємств машинобудівного комплексу.

5. Удосконалено методичне забезпечення визначення інвестиційних можливостей потенційного інвестора НПП (підприємства), що базується на інвестуванні нерозподіленого прибутку підприємств з низькою рентабельністю власного капіталу у реалізацію НПП та залученні підприємствами з низькою рентабельністю активів довгострокових кредитів для інвестиційної діяльності. Здійснено апробацію методичного забезпечення на прикладі НПП «Технополіс «П'ятихатки», що дало змогу збільшити частку фінансових ресурсів приватних інвесторів (підприємств) у структурі фінансового забезпечення НПП, зменшити видатки Державного бюджету на НПП і прискорити темпи їх реалізації, що гальмувалися дефіцитом фінансових ресурсів.

6. Розроблено послідовність формування інвестиційного кластера для фінансового забезпечення НПП, що враховує кон'юнктурні регіональні передумови до його формування і наявність інвестиційних можливостей потенційних інвесторів – учасників інвестиційного кластера. Встановлено, що структура інвестиційного кластера залежить від наявності достатніх для потреб інвестування фінансових ресурсів у різних типів учасників кластера, що дозволило досягти балансу інтересів учасників фінансового забезпечення НПП.

7. Розроблено методичний підхід до оцінки ефективності застосування кластерного механізму для фінансового забезпечення НПП. Підхід базується на оцінці чотирьох складових ефективності кластерного механізму – фінансової, соціальної, інноваційної та бюджетної, що дало змогу визначити ефективність застосування кластерного механізму для фінансового забезпечення НПП. Методичний підхід апробовано на прикладі НПП «Технополіс «П'ятихатки», що дозволило прийняти обґрунтовані рішення щодо застосування кластерного механізму для фінансового забезпечення НПП.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Розділ у колективній монографії

1. Ковальчук В. А. Фінансове забезпечення процесу реалізації національних інвестиційних проектів в умовах європейської інтеграції / В. А. Ковальчук // Розвиток ринків фінансових послуг в умовах європейської інтеграції : монографія ; наук. ред. та кер. кол. авт. док. екон. наук, проф. Н. М. Внукова. – Харків : ТО Ексклюзив, 2014. – С. 180–188. *Особистий внесок здобувача: розроблено методичний підхід до формування інвестиційного кластера для фінансового забезпечення національних інвестиційних проектів.*

Статті у наукових фахових виданнях

2. Ковальчук В. А. Пріоритети кластерного розвитку на регіональному рівні / В. А. Ковальчук // Сталій розвиток економіки. – 2012. – № 5 (15). – С. 151–153.

3. Ковальчук В. А. Концепція фінансового забезпечення реалізації національних інвестиційних проектів / В. А. Ковальчук // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції. – 2014. – Вип. XX. – № 1. – С. 74–82.

4. Ковальчук В. А. Оцінка ефективності застосування кластерного механізму для фінансового забезпечення національних інвестиційних проектів [Електронний ресурс] / В. А. Ковальчук // Ефективна економіка. – 2015. – № 8. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4263>.

Статті у наукових періодичних виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз

5. Ковальчук В. А. Сутність поняття кластерного механізму / В. А. Ковальчук // Економічний вісник Донбасу : науковий журнал. – 2013. – № 3 (33). – С. 202–206 (РІНЦ).

6. Ковальчук В. А. Джерела фінансового забезпечення реалізації регіональних інвестиційних проектів / В. А. Ковальчук // Економіка розвитку. – 2014. – № 2 (70). – С. 55–60 (*Index Copernicus*).

7. Внукова Н. М. Оцінка впливу інвестицій на обсяги експорту / Н. М. Внукова, В. А. Ковальчук, О. О. Анциферова // Економічний часопис–XXI. – 2014. – № 7-8 (2). – С. 48–51 (*Scopus, Index Copernicus*). *Особистий внесок здобувача: розроблено схему механізму фінансового забезпечення інвестиційних проектів.*

Публікації за матеріалами конференцій

8. Ковальчук В. А. Значення кластерного механізму та державно-приватного партнерства у стимулюванні регіонального розвитку / В. А. Ковальчук // Проблеми управління соціально-економічним розвитком України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 27 квітня 2012 р.). – Х. : ХНЕУ, 2012. – С. 298–304.

9. Внукова Н. М. Розвиток кластерних ініціатив у транскордонному просторі фінансових послуг на фондовому ринку / Н. М. Внукова, В. А. Ковальчук, І. О. Бабенко // Кластерный подход к управлению и развитию регионов : научные доклады VI Междунар. науч.-практ. конф. (г. Севастополь, 21-22 июня 2012 г.). – Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2012. – С. 110–125. *Особистий внесок*

здобувача: визначення потенційних учасників транскордонного фінансового кластера в сфері послуг з ІРО.

10. Ковальчук В. А. Перспективи застосування механізму державно-приватного партнерства в процесі реалізації інвестиційних проектів / В. А. Ковальчук // Розвиток ринків фінансових послуг в умовах глобалізації : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 29 листопада 2012 р.). – Х. : ХНЕУ : ТО Ексклюзив, 2012. – С. 64–67.

11. Ковальчук В. А. Оценка инвестиционных процессов на региональном уровне / В. А. Ковальчук // Социально-экономические и политико-правовые преобразования в России: итоги и перспективы : V Междунар. науч.-практ. конф. (г. Орел, 5 марта 2013 г.). – Орел : Изд-во ОФ РАНХиГС, 2013. – С. 159–160.

12. Ковальчук В. А. Перспективи реалізації регіональних інвестиційних проектів за кластерною моделлю / В. А. Ковальчук // Актуальні правові та організаційні проблеми публічного управління та судочинства : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кіровоград, 12-13 квітня 2013 р.). – Кіровоград : НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2013. – С. 353–357.

13. Ковальчук В. А. Реалізація інвестиційних проектів із застосуванням кластерного механізму / В. А. Ковальчук // Розвиток України очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та студентів (м. Харків, 28 березня 2014 р.). – Дніпропетровськ : Середняк Т. К., 2014. – С. 123–125.

14. Ковальчук В. А. Застосування кластерного механізму в реалізації великих інвестиційних проектів / В. А. Ковальчук // Соціально-економічна інтеграція України у глобальну інноваційну економіку: досвід підприємств і регіонів : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Черкаси, 26-27 вересня 2014 р.). – Черкаси : ЧДТУ, 2014. – С. 138–140.

15. Ковальчук В. А. Модель оценки эффективности применения кластерного механизма для реализации инвестиционных проектов / В. А. Ковальчук // Математическое моделирование в экономике и управлении рисками : материалы III Междунар. молодежной науч.-практ. конф. (г. Саратов, 5-8 ноября 2014 г.). – Саратов : Изд-во Сарат. ун-та, 2014. – С. 83–88.

16. Ковальчук В. А. Значення Національних проектів у підвищенні обсягів виробництва продуктів харчування / В. А. Ковальчук // Продовольчі ресурси: проблеми і перспективи : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11 листопада 2014 р.). – К. : ННЦІАЕ. – 2014. – С. 110–113.

17. Ковальчук В. А. Применение кластерного механизма в реализации крупных инвестиционных проектов / В. А. Ковальчук // Актуальні питання економічних наук : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 13-14 березня 2015 р.). – У 2-х частинах. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2015. – Ч. 2. – С. 151–153.

18. Ковальчук В. А. Сутність поняття «національний інвестиційний проект» / В. А. Ковальчук // Розвиток європейського простору очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених

та студентів (м. Харків, 24 квітня 2014 р.). – Харків : Видавництво «НТМТ», 2015. – С. 193–197.

19. Ковальчук В. А. Місце національних інвестиційних проектів у структурі фінансової політики держави / В. А. Ковальчук // Європейський вибір – нові можливості для прогресу та зростання фінансової системи : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 24 квітня 2015 р.). – К. : Аграр Медіа Груп, 2015. – С. 180–182.

Публікації в інших виданнях

20. Ковальчук В. А. Сутність кластерного механізму фінансового забезпечення реалізації інвестиційних проектів / В. А. Ковальчук // Молодий вчений. – 2015. – № 2 (17). – С. 1120–1124.

АНОТАЦІЯ

Ковальчук В. А. Фінансове забезпечення національних інвестиційних проектів із застосуванням кластерного механізму. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Харків, 2016.

Дисертацію присвячено обґрунтуванню теоретичних положень, розробленню методичних підходів і практичних рекомендацій щодо фінансового забезпечення національних інвестиційних проектів із застосуванням кластерного механізму. Уточнено визначення понять «національний інвестиційний проект» та «кластерний механізм фінансового забезпечення інвестиційного проекту» у понятійно-термінологічному апараті. Розроблено концептуальні положення щодо фінансового забезпечення НПП із застосуванням кластерного механізму. Узагальнено передумови формування кластерного механізму для фінансового забезпечення НПП. На основі коефіцієнтів спеціалізації, душевого виробництва та концентрації визначено галузі з найвищим потенціалом кластеризації. Здійснено аналіз сценаріїв формування типових інвестиційних кластерів методом аналізу ієрархій. Запропоновано методичне забезпечення до визначення інвестиційних можливостей потенційних інвесторів, що апробовано на прикладі НПП «Технополіс «П'ятихатки». Розроблено методичний підхід до оцінки ефективності застосування кластерного механізму для фінансового забезпечення НПП, що передбачає формування економічної моделі, яка включає фінансову, соціальну, інноваційну та бюджетну складові ефективності кластерного механізму.

Ключові слова: фінансове забезпечення, національний інвестиційний проект, кластерний механізм, потенціал кластеризації, інвестиційні можливості, потенційні інвестори, ефективність застосування кластерного механізму.

АННОТАЦИЯ

Ковальчук В. А. Финансовое обеспечение национальных инвестиционных проектов с применением кластерного механизма. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Харьковский национальный экономический университет имени Семена Кузнеця, Харьков, 2016.

Диссертация посвящена обоснованию теоретических положений, разработке методических подходов и практических рекомендаций по финансовому обеспечению национальных инвестиционных проектов с применением кластерного механизма.

В работе конкретизирована сущность понятия «национальный инвестиционный проект», как комплекса мероприятий, ограниченных во времени, который направлен на технологическое обновление и развитие базовых отраслей реального сектора экономики, а также достижение социально-экономического и культурного развития и требует вложения ресурсов, определенных технико-экономическим обоснованием. Национальный инвестиционный проект является большим инвестиционным проектом, инициированным государством, его приоритетность закреплена на законодательном уровне.

Разработаны концептуальные положения финансового обеспечения национальных инвестиционных проектов с применением кластерного механизма, которые заключаются в: изменении формы участия государства в финансовом обеспечении национальных инвестиционных проектов; привлечении к финансовому обеспечению национальных инвестиционных проектов средств нескольких частных инвесторов (предприятий); формировании инвестиционного кластера, и являются инструментом внедрения кластерного механизма.

Обоснованы исходные теоретические положения по определению сущности понятия «кластерный механизм» как системы целей, функций, методов, принципов и инструментов, находящихся в определенных связях, отношениях, которые устанавливают порядок определенного вида деятельности кластера, для обеспечения эффективного его функционирования и достижения поставленной цели.

Установлены главные предпосылки реализации национальных инвестиционных проектов с применением кластерного механизма в условиях дефицита бюджетных средств. Результаты исследования инвестиций и инвестиционной деятельности в ретроспективе позволили сделать вывод о том, что существует тенденция к сокращению доли иностранных инвесторов, средств государственного и местных бюджетов, а также кредитов и займов в структуре источников инвестирования.

Выявлены перспективные отрасли экономики для формирования кластера. Установлено, что наибольшим потенциалом кластеризации в Северо-Восточном экономическом регионе обладает машиностроение. Также высокий потенциал для создания кластера в Харьковской области имеет пищевая промышленность.

Разработана последовательность формирования инвестиционного кластера для финансового обеспечения национального инвестиционного проекта. Применение кластерного механизма реализуется через формирование инвестиционного кластера и определяет четыре основные типовые структуры формирования инвестиционных кластеров: государство, предприятия, финансовые учреждения; предприятия и финансовые учреждения; предприятия реального сектора экономики; финансовые учреждения.

Предложен методический подход к оценке инвестиционных возможностей потенциальных инвесторов, основанный на инвестировании нераспределенной прибыли предприятий с низкой рентабельностью собственного капитала в реализацию национальных инвестиционных проектов, а также направленные на инвестирование долгосрочных кредитов, привлеченных предприятиями для повышения рентабельности активов предприятия-инвестора. Проверка возможности применения разработанного методического подхода апробирована экспериментом на примере национальных проектов «Технополис «Пятихатки».

Усовершенствован методический подход к оценке эффективности применения кластерного механизма для финансового обеспечения реализации национальных инвестиционных проектов. Разработанный методический подход предполагает трехэтапную оценку эффективности: на уровне проекта, на уровне инвестора и на уровне кластера. На уровне кластера эффективность кластерного механизма оценивается с помощью экономической модели, включающей компоненты экономической, социальной, инновационной и бюджетной эффективности. Методический подход апробирован путем проведения эксперимента на примере национального инвестиционного проекта «Технополис «Пятихатки».

Ключевые слова: финансовое обеспечение, национальный инвестиционный проект, кластерный механизм, потенциал кластеризации, инвестиционные возможности, потенциальные инвесторы, эффективность применения кластерного механизма.

ABSTRACT

Kovalchuk V. A. Financial support for national investment projects with the use of cluster mechanism. – The manuscript.

Dissertation for Candidate of Science Degree (Ph.D. in Economics) on speciality 08.00.08 – money, finance and credit. – The Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, 2016.

The dissertation is devoted to the theoretical principles, the development methodical's approaches and practical guidelines to financial support of national investment projects with the use of cluster mechanism. The theoretical position of «national investment project» and «cluster mechanism of financial security» were defined. The expediency of using cluster mechanism for financial support of national investment projects on the basis of an integrated approach to the formation of investment clusters were grounded. The scientific-methodical provisions on the formation of national potential investors of the investment project were developed. The methodical approach to identifying and assessing investment opportunities of potential investors were developed. The model for evaluating the investment project effectiveness for each of the participants in the investment cluster were developed.

Keywords: financial support, the national investment project, the cluster mechanism, the potential of clustering, investment opportunities, potential investors, the effectiveness of the cluster mechanism.

КОВАЛЬЧУК ВІКТОРІЯ АНАТОЛІЇВНА

**ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ
ПРОЕКТІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ КЛАСТЕРНОГО МЕХАНІЗМУ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Підписано до друку 28.03.2016. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Друк різнографічний.
Обсяг 0,9 ум.-друк. арк. Наклад 100 прим. Зам. № _____

Надруковано